

ד"ר עינת יהנה, ראש תחום שיקום במטה משפחות החטופים הציגה מחקר איכותני שבוצע במטה ובחן את ההשפעות וההשלכות של המצב המתמשך על בני המשפחה. במחקר לקחו חלק 10 נשים ו-8 גברים. לדבריה: "בני משפחות החטופים לא רואים שום דבר כמטרת חיים מלבד להחזיר את יקיריהם הביתה, הם נפרדו מכל זהות אחרת שהייתה להם ועסוקים רק בזה, הם הפכו לשגרירים, דוברים וממלאים תפקידים רבי אחריות שלא היו בהם קודם. חלק מבני המשפחה ניצלו בעצמם מהטבח, אחרים חוו את האירועים דרך שיחות או סרטונים עם יקיריהם והיום אנחנו יודעים שגם מלהיות עד למראות קשים אתה יכול להיות פוסט טראומטי בעצמך. הם חווים תחושות של הפקרה, בגידה ואשמת ניצולים. המחקר מצביע על השלכות רבות וארוכות טווח על מצבם הפיסי והנפשי בהן קשיים בתפקוד הכללי, פגיעה תעסוקתית, קשיים פדגוגיים וקוגניטיביים, קושי ביחסים במשפחה ועוד". במסקנות המחקר נכתב כי "נוכח הימצאות המשפחות במצב של סטרס טראומטי מתמשך המאופיין בעמימות, חוסר אונים ואימה לצד המאבק להשבה, צפויה מגפה של פסיכופתולוגיה נפשית ומחלות כרוניות בקרב המשפחות, שתהיה מורגשת ביתר שאת גם לאחר החזרה מהשבי".

קובי בן עמי, אח של אוהד בן עמי שנחטף מקיבוץ בארי: "אמא שלי בת 78 חולת דיאליזה שלפני חודש עקב כל המצב השתילו לה קוצב לב ומצבה מידרדר מיום ליום. אנחנו עוברים התעללות נפשית במשך 9 חודשים. אנחנו לא זקוקים לרחמים או לצל"ש, רק שהמדינה תעשה מה שצריך לעשות כדי להחזיר אותם הביתה ושידעו לתת את המענה המתאים שיקל עלינו במעט את ההתמודדות המטורפת הזאת שאנחנו נמצאים בה. אני בסה"כ רוצה שאמא שלי תזכה לראות את אח שלי בחיים ואני לא יודע כמה זמן נשאר לה ומה יהיה מחר בבוקר. אם יהיה מרכז ייעודי שירכז את הטיפולים במשפחות זה לנו מאוד".

רעות אבן טוב ויס, בת רעייתו של החטוף חיים פרי ז"ל: "אנשים בקרב המשפחות נמצאים בסיכון למגוון מחלות שסטרוס מגביר את הסיכון לחלות בהן ובהרבה פחות מסוגלות לבצע פעולות מניעה וניטור של מצבים רפואיים. פרואקטיביות חייבת להיות חלק מהטיפול בנושא אחרת הדברים פשוט לא קורים. אין לנו זמן לבזבז על מחקרים ארוכים, מוכרחים ליזום את זה כבר עכשיו, להכניס אנשים לבדיקות ולא להמתין, אחרת נהיה מול מציאות שבה הסיכונים מתחילים להתממש לפני שתפסנו אותם בזמן".

ימית אשכנזי, אחות של החטופה דורון שטיינברכר השמיעה הוועדה הקלטה של בתה מספרת על חלום שחלמה, בו היא נחטפת לעזה וחיילים מצילים אותה יחד עם דודתה. "ליבי בת 7, ב-7 באוקטובר היא יושבה 21 שעות בממ"ד והיא מחכה לדודה שלה. היא רק אחיינית אבל הדודה שלה היא כמו אמא שנייה עבורה". הסיסמא "הטיפול לא יכול להחזיר עד שכולם יחזרו" נזרקת לאוויר כל הזמן אבל אנחנו לא מחשבים. זו אחותי שמחייכת פה בתמונה אבל נמצאת שם ואני לא יודעת אם היא חיה או מתה. גם כשדורון תחזור אני לא אחזור ל-6 באוקטובר. רק כשהיא תחזור אני אתפרק בפעם הראשונה, אחרי 21 שעות בממ"ד, 13 הלוויות ביום אחד. לא הייתי בהלוויות ולא הלכתי לנחם משפחות של אנשים שגדלתי איתם ונרצחו, כי אני אחות של דורון. אני ואחי סוחבים את ההורים שלנו על הכתפיים שלנו ובעלי סוחב אותי על הכתפיים שלו, זה כמו מגדל קלפים שיקרוס".

מספר בני משפחה ממעגלים ראשון ושני העידו בוועדה כי לא קיבלו כל פנייה יזומה מקופות החולים, או שקיבלו פנייה אחת בלבד. אסתר בוכשטב, אמו של החטוף יגב בוכשטב: ב-7 באוקטובר הייתי בצוות החירום של נירים, אני גננת וגם מנהלת בריאות ורווחה בקיבוץ ומנהלת מרפאה של 3 קיבוצים, אבל מרגע שהבנו שגיב ורימון אשתו חטופים שמתי את כל תפקידי ועיסוקי האחרים בצד, כולל נושא הבריאות. אין לי אפילו מרפאת אם ואין לי שירותי אונליין כי אין לי רופא ולאף אחד זה לא מפריע. כשאני צריכה להוציא מרשם אני מבקשת מאחת החברות שלי שהיא אחות שתעשה לי טובה. אני אדם שיכול לעשות הרבה דברים בשגרה, היום אין לי את היכולת לעסוק בזה. יהיה נכון לתת לכל משפחה של חטוף אחות שתהיה ממונה על המשפחה, שתוכל להרים טלפון מידי פעם ולשאול מה נשמע".

ח"כ טטיאנה מזרסקי: "חשוב מאוד להגדיר את מעמד המשפחות באופן שבו כל הגורמים הממשלתיים יוכלו לראות, כדי שיהיו זכאים להטבות וזכויות ייחודיות."

ח"כ קארין אלהרר: "אי אפשר להתעלם מהמעגל השני. הרבה פעמים המעגל הראשון הוא כל כך במצב בלתי מתפקד שהם חייבים להיעזר במעגלים נוספים שמתרוצצים, נוסעים בעולם ומסייעים. אין דרך אחרת מהכרה בהם לצרכי בריאות. למנהלת החטופים והנעדרים אין כיום מנדט לפנות אליהם וצריך להסדיר את זה."

פרופ' חגי לוין, יו"ר איגוד רופאי בריאות הציבור המלווה את המשפחות: "מדובר במצב מאוד יוצא דופן. כל פנייה שלנו לקופות, למשרדי הממשלה ולקופות החולים נענית אבל זה לא מספיק, צריך מרכז ייעודי שיקומי שייבנה את התורה שאינה כתובה היום, ללמוד איך עושים את זה נכון. האירוע הזה ילווה אותנו בדור שני ושלישי וצריך לטפל בזה מעכשיו. כיום המעמד של בני משפחה לא מופיע במערכות ולכן לא תמיד יודעים לתת להם את המענה הנדרש."

יעל גורן חזקיה, מנהלת החטופים, הנעדרים והשבים במשרד ראש הממשלה: אין עוררין על זה שמצבם של בני המשפחות לא טוב נפשית ובריאותית. אנחנו יודעים, נתקלים בזה ומסייעים ככל שזה מגיע לפתחינו. ברור שהם לא יוכלו להרגיש טוב עד שיקיריהם יחזרו. המנהלת הוקמה לצורך סיוע למעגל הראשון ראשון, להם הוצמד מלווה קבוע. יש פניות גם בתחום הבריאות אבל יכול להיות שלחלק מבני המשפחות קשה להציף נושאים כאלה ואולי נכון לייצר ציר נוסף בתחום הזה. מבחינת מעגל שני – במענקים הורחבה הזכאות גם לאחים וילדים בוגרים, מעגל הכרה שלא היה קיים טרם ה-7 באוק'. מעבר לזה אנחנו מוגבלים בחוק לתת ולהעניק להם סיוע ויש כיום ועדה מקצועית שבוחנת את נושא ההכרה בהם. כרגע ככל שעולים צרכים של מעגל שני דרך הקשרים הקיימים שלנו מול המעגל הראשון אנחנו מטפלים, אבל אין לנו מנדט לפנות אליהם ישירות."

עו"ד שלומי מור, הביטוח הלאומי: "למעגל הראשון יש את כל הזכויות והטיפוליים. לצערי הביצוע והיישום קצת יותר קשה אבל צריך לזכור שאנחנו בתוך מגה אירוע של 65,000 פצועים, 693 הורים שקולים, מעל 100 אלמנות ו-600 יתומים". עוד אמר עו"ד מור: "תפקיד הכנסת הוא לבקר וגם לחוקק. אם רוצים להסדיר את מעמדם של מעגל שני ושלישי יש לעשות זאת בחקיקה, כי למצוא פתרונות מכאן ומשם לא באמת מחזיק ולא נותן את המענה."

גב' שרון רוטשילד, משרד הבריאות: "הקופות נענות בצורה מהירה, ברגישות וביצירתיות לכל דירשה שעלתה. יש מקום להמשיך ולדייק, לפעול ליותר פרואקטיביות לפחות מול המעגל הראשון לפנייה ישירה של הקופה למשפחה ולמינוי איש קשר, נדאג לדברר את זה מול הקופות. גם אנחנו נמצאים אקטיבית במנהלת כדי לייצר מפגשים אישיים מולנו אבל לעולם לא נצליח להגיע לכולם, הצרכים הם אינדיבידואליים."

נציגי קופות החולים שלקחו חלק בדיון ציינו כי קיבלו מידע אודות בני משפחה ממעגל ראשון בלבד ואליהם בוצעה פנייה יזומה. עוד אמרו כי כל פנייה מצד מבוטחים המזהים את עצמם כבני משפחה של חטופים מטופלת ומקבלת תיעודף, ככל שנדרש גם מעבר למה שנכלל בסל. הקופות ביקשו לקבל רשימה מסודרת של בני משפחה ממעגלים שני ושלישי, בכדי לבצע פנייה יזומה אליהם, והביעו נכונות למנות איש צוות ייעודי שיהיה אחראי לרכז את הטיפול והקשר עם כל משפחה.

לסיכום הדיון קרא יו"ר הוועדה ח"כ יונתן משריקי לקופות החולים לפנות באופן אקטיבי לבני משפחות החטופים ולהציע להם שירותים מותאמים וזמני המתנה מקוצרים: "מדובר בתמיכה שצריכה להינתן לטווח הארוך, פניות חוזרות לאורך זמן ולא פנייה אחת. אנחנו מבקשים לקבל דיווח מכל הקופות בתוך חודש על מספר המבוטחים ממעגל ראשון והפניות שנעשו אליהם. לגבי המעגל השני, נביא את מסקנות הוועדה המקצועית לכנסת כשיפורסמו ונקדם בהקדם את ההסדרה הדרושה. לצד זאת יש לבצע חשיבה משותפת לגבי הקמת מרכז שיקומי ייעודי עבור בני המשפחות."